

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ПРОГРАМА І РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

(для студ. 2-го курсу, галузь знань 1702 “Цивільна безпека”,
напрямок підготовки 6.170202 “Охорона праці”)

ХАРКІВ ХНАМГ 2011

Програма навчальної дисципліни і робоча програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» (для студ. 2-го курсу, галузь знань 1702 “Цивільна безпека”, напрям підготовки 6.170202 “Охорона праці” / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: Ю. І. Жигло, О. Ю. Нікітченко; – Х.: ХНАМГ, 2011. – 22 с.

Укладач: доц., к.т.н. доц. Ю. І. Жигло, к.т.н. доц. О. Ю. Нікітченко

Рецензент: доц., к.в.н. С. О. Обухов

Видання містить програму навчальної дисципліни та робочу програму навчальної дисципліни, зокрема, тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями й темами, плани лекційних занять, завдання до самостійної та індивідуальної роботи студентів, питання для самодіагностики, перелік рекомендованої літератури, а також відображає систему поточного та підсумкового контролю знань студентів.

Затверджено на засіданні кафедри безпеки життєдіяльності, протокол № 11 від 22.02. 2011р.

© Ю. І. Жигло, О. Ю. Нікітченко, ХНАМГ, 2011

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ».....	5
1.1.1 Мета та завдання вивчення дисципліни.....	5
1.1.2. Предмет вивчення дисципліни	5
1.1.3. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця.....	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	5
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	6
1.4. Рекомендована основна навчальна література.....	7
1.5. Анотація програми навчальної дисципліни.....	7
РОЗДІЛ ІІ. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ».....	9
2.1. Структура робочої програми навчальної дисципліни.....	9
2.2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	9
2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента.....	14
2.4. Самостійна робота студентів.....	16
2.5.Індивідуальне семестрове завдання.....	17
2.6. Засоби контролю та структура залікового кредиту	17
2.7. Інформаційно-методичне забезпечення.....	18
2.8. Критерії оцінювання знань і вмінь студентів.....	19
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	20

ВСТУП

Нормативна навчальна дисципліна “Безпека життєдіяльності” вивчає небезпеки та засоби захисту від них людини в будь-яких умовах.

Науковий напрямок дисципліни базується на загальних фізіологічних та психо-логічних основах життєдіяльності, всіх видах антропогенної діяльності людини та на взємозв'язку з оточуючим середовищем і сферою її діяльності.

“Безпека життєдіяльності” вирішує потрійну задачу, яка полягає в ідентифікації небезпек реалізації профілактичних заходів та захисті від залишкового ризику. Вона є науковою основою, теоретичним та методологічним апаратом для вивчення екології, охорони праці, інженерної психології, ергономіки, цивільної оборони.

Випускник вищого навчального закладу з дипломом про базову вищу освіту повинен бути здатним забезпечити необхідний рівень безпеки в повсякденні собі і особам, про яких він піклується. Забезпечити індивідуальну безпеку та виконувати певні роботи в складі групи фахівців із забезпечення зовнішнього захисту людей в умовах виникнення надзвичайних ситуацій.

Програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» розроблена на основі:

- СВО ХНАМГ «Освітньо-кваліфікаційна характеристика рівня підготовки бакалавра напряму підготовки 6.170202 “Охорона праці”», 25.05. 2008р.
- СВО ХНАМГ «Освітньо-кваліфікаційна програма підготовки бакалавра напряму підготовки 6.170202 “Охорона праці” кваліфікації 3152 «Інженер з охорони праці», 2008р.
- СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра галузь знань 1702 “Цивільна безпека”, напряму підготовки 6.170202 “Охорона праці”, 2009р.

ГСВУ6.170202 Галузевий стандарт вищої освіти України «Освітньо-кваліфікаційна характеристика напряму підготовки 6.170202 “Охорона праці”.- К.,2009р.

- ГСВУ6.170202 Галузевий стандарт вищої освіти України «Освітньо-кваліфікаційна програма напрям підготовки 6.170202 “Охорона праці”.-К.,2007р.

Програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» ухвалена кафедрою безпеки життєдіяльності протокол № 9 від 26.03.10 та Вченою радою факультету Електричний транспорт (протокол № від 2011 р.)

РОЗДІЛ І. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

1.1. Мета та завдання вивчення дисципліни:

1.1.1. Мета вивчення дисципліни:– забезпечити відповідні сучасним вимогам знання студентів про загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій, в першу чергу техногенного характеру, їх властивості, можливий вплив на життя і здоров'я людини та сформувати необхідні в майбутній практичній діяльності бакалавра, спеціаліста уміння і навички для їх запобігання і ліквідації, захисту людей та навколишнього середовища.

Завдання вивчення дисципліни:

- опрацювання засобів прогнозування, вияву і ідентифікації негативних факторів в системі "людина – середовище проживання",
- вивчення впливу цих чинників на людину і навколишнє середовище,
- опрацювання засобів захисту населення в умовах виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного характеру.

1.1.2. Предмет вивчення в дисципліні: основи захисту особистості, суспільства, держави, людства в умовах повсякденного життя та у надзвичайних ситуаціях.

1.1.3. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Інженерна графіка, вища математика, екологія, фізика, хімія	Охорона праці.

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1 Безпека життєдіяльності (1,5 кредити/ 54 години)

Змістовий модуль (ЗМ).

ЗМ №1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності (0,75/27).

Вступ. Етапи формування БЖД як науки.
Безпека життєдіяльності як категорія.
Системний аналіз у безпеці життєдіяльності.

Ризик як оцінка небезпеки.
 Правові основи безпеки життєдіяльності.
 Управління та нагляд за безпекою життєдіяльності.

ЗМ №2. Людина як елемент системи «Людина – життєве середовище» (0,75/27).

Людина як біологічний та соціальний суб'єкт.
 Середовище життєдіяльності.
 Фізіологічні особливості організму людини.
 Психологічні особливості людини.
 Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі.
 Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їх негативних наслідків.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)
1	2	3
Студенти повинні вміти: ідентифікувати потенційні небезпеки, прогнозувати можливість і наслідки впливу вражаючих факторів на безпеку системи «людина - життєве середовище»; використовувати нормативно-правову базу захисту особистості та навколишнього середовища, прав особи на працю, медичне забезпечення, захист у надзвичайних ситуаціях тощо; використовувати у своїй практичній діяльності громадсько-політичні, соціально-економічні, правові, технічні, природоохоронні, медико-профілактичні та освітньо-виховні заходи, Студенти повинні знати:	Виробнича: ідентифікація небезпек, визначення їх просторових та хронологічних координат, величину та вірогідність їх прояву (діагностична); Соціально-виробнича: прогнозування можливостей і наслідків впливу вражаючих факторів на безпеку системи «людина – життєве середовище»; Соціально-побутова: врахування потенційних фізіологічних та психологічних особливостей організму	Проектувальна: знання особливостей проектування захисних зон впливу небезпек; Організаційна: організація колективного та індивідуального захисту для виконання задач безпеки життєдіяльності; Управлінська: оперативно-методичне керівництво роботою в процесі прогнозування небезпек, Виконавська: використовувати

1	2	3
основні положення концепції ознаки глобальної екологічної кризи; причини та наслідки виникнення небезпек у сучасному урбанізованому середовищі; основні законодавчі та нормативні акти з питань безпеки життєдіяльності; основні законодавчі акти щодо охорони здоров'я; основні законодавчі акти щодо охорони праці; основні законодавчі акти щодо охорони довкілля; принципи та методи забезпечення безпеки життєдіяльності; нормативну та організаційно-методичну основу системи управління безпекою життєдіяльності.	людини (діагностично-евристична); програмування і створення здорових та безпечних умов життєдіяльності в системі «людина – життєве середовище».	всі наявні заходи для забезпечення здорових і безпечних умов існування.

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник – К.: Каравела, 2005. -327с.
2. Овчаров О.В. Конспект лекцій з дисципліни „Безпека життєдіяльності” – Харків: СОП ІОЦ ХНАМГ, -2006. -132с.
3. Лушкін В.А., Торкатюк В.І., Коржик Б.М., Ачкасов А.Є., Ніколаєнко Л.Ф. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник – Житомир, 2001. -671с.
6. Ярошевська В.М. Безпека життєдіяльності: Підручник. –К.: ВД „Професіонал”, 2004. -560с.
7. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник. - Суми: "Уні верситетська книга", 2000. - 301 с

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни

Безпека життєдіяльності

Мета - забезпечити відповідні сучасним вимогам знання студентів про загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій, в першу чергу техногенного характеру, їх властивості, можливий вплив на життя і здоров'я людини та сформувати необхідні в майбутній практичній діяльності бакалавра, спеціаліста уміння і навички для їх запобігання і ліквідації, захисту людей та навколишнього середовища.

Предмет вивчення дисципліни - основи захисту особистості, суспільства, держави, людства в умовах повсякденного життя та у надзвичайних ситуаціях.

Модуль 1. Безпека життєдіяльності.

ЗМ №1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності.

ЗМ №2. Людина як елемент системи „Людина – життєве середовище”.

Безопасность жизнедеятельности.

Цель – обеспечить соответствующие современным требованиям знания студентов об общих закономерностях возникновения и развития опасностей, чрезвычайных ситуаций, в первую очередь техногенного характера, их свойствах, возможном воздействии на жизнь, здоровье человека и сформировать необходимые в будущей практической деятельности бакалавра, специалиста умения и навыки для их предотвращения и ликвидации, защиты людей и окружающей среды.

Предмет изучения дисциплины – основы защиты личности, общества, государства, человечества в условиях повседневной жизни и в чрезвычайных ситуациях.

Модуль 1. Безопасность жизнедеятельности.

ЗМ №1. Теоретические основы безопасности жизнедеятельности.

ЗМ №2. Человек как элемент системы «Человек - жизненная среда».

Vital activity protection.

The aim – to provide students with modern knowledge on general regularities of origin and development of all kinds of danger and emergency, first of all of man-caused character, their prevention and elimination, their qualities and possible influence on health and life of people; to form all necessary skills for the successful professional activity of bachelors and specialists, dealing with protection of life and environment.

The subject – fundamentals of protection of individuals, society, state, humanity in everyday life and in an emergency.

Module 1. Vital activity protection.

SM № 1. Theoretical basics of Vital Activity Protection.

SM № 2. Human being as an element of a system “Man – environment”.

РОЗДІЛ II
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

2.1. Структура робочої програми навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності»

Структуру робочої програми навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Структура навчальної дисципліни

Характеристика підготовки бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<i>Кількість кредитів відповідно до ECTS – 1,5; у тому числі: змістових модулів - 2; самостійна робота.</i>	<i>Шифр та назва напрямку: 6.170202 “Охорона праці”.</i>	<i>Обов'язкова. Рік підготовки: 2. Семестр: 3.</i>
<i>Кількість годин: усього - 54; за змістовими модулями (ЗМ): ЗМ1- 27 год.; ЗМ 2 – 27 год.</i>	<i>Шифр та назва спеціальностей: 6.170202 “Охорона праці”.</i>	<i>Лекції: кількість годин -16. Практичні роботи: кількість годин -16. Самостійна робота: кількість годин - 22.</i>
<i>Кількість тижнів викладання дисципліни: 16. Кількість годин на тиждень: 4.</i>	<i>Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр.</i>	<i>Вид контролю: залік.</i>

Під час навчання студенти отримують дві третини необхідних знань на лекційних заняттях і під час проведення практичних робіт та третину знань опановують під час наполегливої самостійної роботи, що сприяє закріпленню набутих знань та формуванню навичок творчо-пошукової, науково-дослідної роботи.

2.2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни «Безпека життєдіяльності» студент повинен ознайомитися з робочою програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план дисципліни «Безпека життєдіяльності» складається з двох змістових модулів, кожен з яких об'єднує у собі окремий самостійний блок, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів зі змістом та наповненням дисципліни.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

ЗМ 1.1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1. Вступ. Етапи формування БЖД як науки

Актуальність предмету "Безпека життєдіяльності". Основні завдання науки про безпеку людини, історія її розвитку. Характеристика методологічної та наукової основи дисципліни. Визначні вчені, що зробили вагомий внесок в розвиток науки про безпеку життєдіяльності людини. Багатогранність сфер діяльності людини та її безпеки, що досліджуються "Безпекою життєдіяльності": індивідуальна та колективна; виробнича, корпоративна, побутова; соціальна та глобальна безпека. Роль дисципліни в питаннях формування знань та вмінь, які забезпечують безпеку життєдіяльності.

Тема 2. Безпека життєдіяльності як категорія.

Основні поняття та визначення у безпеці життєдіяльності. Поняття безпеки. Потенційна небезпека, загроза. Класифікація небезпек. Небезпечні, шкідливі, вражаючі, нейтральні та необхідні фактори навколишнього середовища.

Тема 3. Системний аналіз у безпеці життєдіяльності

Системно-структурний підхід і системний аналіз – методологічна основа безпеки життєдіяльності.

Головний методологічний принцип БЖД. Метод, що використовується в безпеці життєдіяльності. Система та її елементи. Ергономічна система, емерджентність та системоутворюючий елемент. Системний аналіз у БЖД, безпека систем. Два методи в концепції безпеки систем. Сфера небезпек, як фактор рівня безпеки. Принципи, методи та способи забезпечення безпеки. Основні напрямки забезпечення безпеки життєдіяльності. Якісний аналіз небезпек.

Тема 4. Ризик як оцінка небезпеки

Ризик як кількісна оцінка небезпеки. Види ризиків: виправданий, невинуватий, фізичний, політичний, економічний. Методи визначення ризику: інженерний, модельний, статистичний, соціологічний, експертний. Концепція прийняттого (допустимого) ризику. Управління ризиком.

Тема 5. Правові основи безпеки життєдіяльності

Сутність правового забезпечення безпеки життєдіяльності. Конституція України, конституційні положення щодо забезпечення безпеки життя і діяльності людей. Основні закони, нормативні акти, що регламентують безпеку життєдіяльності.

Законодавство, що регулює безпеку життєдіяльності в Україні

Закон України «Про пожежну безпеку». Закон України «Про дорожній рух». Закон «Про цивільний захист України». Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань».

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Тема 6. Управління та нагляд за безпекою життєдіяльності.

Державні органи спеціальної компетенції в галузі контролю безпеки життєдіяльності підприємств, установ, організацій та громадян.

Структура та повноваження Міністерства охорони здоров'я України. Основні напрямки діяльності державної санітарно-епідеміологічної служби.

Керівництво цивільним захистом України. Міністерство з надзвичайних ситуацій та в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та його повноваження.

Органи, що здійснюють державне управління в галузі охорони довкілля.

Компетенція Міністерства охорони навколишнього природного середовища України щодо здійснення держконтролю за охороною довкілля.

ЗМ 1.2. ЛЮДИНА ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ «ЛЮДИНА – ЖИТТЄВЕ СЕРЕДОВИЩЕ»

Тема 7. Людина як біологічний та соціальний суб'єкт

Подібність та відмінність людини від тваринного світу. Людський характер життєдіяльності. Людський індивідуум та особистість. Діяльність і характерні ознаки діяльності людини. Праця, мета життя людини, смерть.

Тема 8. Основи фізіологічної безпеки людини

Сутність фізіологічної безпеки людини. Фізіологічні особливості організму людини.

Цілісність організму людини. Гомеостаз. Фізіологія організму: кровообіг, дихання, травлення, виділення, ендокринна та нервова системи. Біоритми. Природні фізіологічні системи захисту, резерви організму. Імунітет, адаптація.

Аналізатори — органи чуття людини. Роль аналізаторів у забезпеченні безпеки людини. Будова, структура та функції аналізаторів. Межі чутливості. Закон Вебера-Фехнера. Нервові процеси відчуття та їх динаміка.

Зоровий аналізатор. Специфічні властивості зорового аналізатора. Межі сприйняття. Особливості сприйняття, гало-оптичні явища, міраж, зорові ілюзії. Сприйняття кольорів. Фізіологічна дія кольорів на людський організм. Кольори у безпеці.

Слуховий аналізатор. Межі сприйняття звуку. Інфразвук та ультразвук. Шум. Поріг больового відчуття. Реакції організму людини у різному звуковому середовищі.

Нюховий аналізатор. Смаковий аналізатор. Тактильна чутливість, температурна чутливість, больові відчуття. Вплив емоцій на больові відчуття. Руховий аналізатор. Внутрішні подразники, що діють на організм людини. Вісцеральна чутливість.

Системи забезпечення фізіологічної безпеки. Фактори, які забезпечують стабільність здоров'я та працездатності організму людини. Захисні можливості організму людини та шляхи їх реалізації.

Тема 9. Психологічні особливості людини та її безпека

Психіка, нервова система людини. Зовнішні подразники та зміна психофізіологічного стану організму. Психіка людини і безпека життєдіяльності. Атрибути людини. Риси людини. Якості людини. Пам'ять, мислення. Емоційні якості людини. Вплив характеру і темпераменту на безпеку людини.

Професійний добір. Психологічні та фізіологічні принципи професійного добору.

Принципи формування та підтримання особистої психологічної стійкості в повсякденних та надзвичайних обставинах.

Тема 10. Середовище життєдіяльності людини

Природне середовище. Космічне середовище як сфера життєвих інтересів людини. Атмосфера, її параметри і характеристики. Гідросфера: її **основні** характеристики як природного ресурсу та об'єкту господарювання. Літосфера як середовище усіх мінеральних ресурсів. Ґрунт, його значення для життя і діяльності людини.

Техносфера. Визначення техносфери, етапи її розвитку. Побутове середовище як елемент техносфери. Виробниче середовище. Інформаційне середовище.

Ноосфера. Перетворення біосфери в техносферу. Вчення видатного українського вченого В. І. Вернадського про ноосферу.

Соціальне середовище як компонента середовища життєдіяльності людини. Соціум: визначення та основні ознаки. Сфери суспільного життя. Соціальні відносини. Соціальні спільноти, соціальні групи.

Тема 11. Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі.

Визначення урбанізації. Етапи світової урбанізації. Сьогоднішній стан світової урбанізації.

Екологічні небезпеки. Антропогенне забруднення оточуючого середовища та його вплив на безпеку життєдіяльності. Забруднення атмосфери, води, ґрунту. Шумове, вібраційне, електромагнітне забруднення в містах.

Соціальні і соціально-політичні небезпеки, джерела їх виникнення. Види соціальної небезпеки.

Тероризм. Війни і збройні конфлікти.

Заходи по забезпеченню безпеки життєдіяльності при прояві вказаних небезпек.

12. Техногенна безпека

Сутність поняття техногенної безпеки. Види техногенних небезпек та їх джерела.

Природні та штучні джерела електромагнітних полів. Спектр електромагнітних випромінювань. Радіохвилі, інфрачервоне, ультрафіолетове, рентгенівське, гамма-випромінювання. Лазерне випромінювання. Вплив електромагнітних полів на людину

Небезпека електричного струму. Загальна характеристика електричної енергії. Негативна дія електричного струму на організм людини: термічна; електролітична; біологічна. Фактори, від яких залежить ступінь ураження людини електричним струмом. Відчутний, не відпускаючий та вражаючий струм.

Хімічна небезпека. Хімічні фактори, їх класифікація. Найбільш небезпечні речовини, що застосовуються в побуті та на виробництві. Гранично допустима концентрація (ГДК). Комплексний вплив різних хімічних речовин.

Біологічні небезпеки: патогенні мікроорганізми, небезпечні рослини, гриби, комахи, тварини. Вражаюча дія біологічних небезпек.

Психофізіологічні фактори небезпек. Фактори, які впливають на ефективність (продуктивність і безпеку) праці.

Вибухи і пожежі. Аварії на транспорті.

Система забезпечення індивідуальної та колективної техногенної безпеки на об'єктах виробничої діяльності та у побуті.

Тема 13. Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їх негативних наслідків

Визначення надзвичайних ситуацій та чинники, які призводять до їх реалізації.

Єдина державна система попередження надзвичайних ситуацій та реагування на них (ЄДСПР) її склад та функції.

Державні комісії по надзвичайних ситуаціях. Організація життєзабезпечення населення в умовах НС. Евакуація.

2.3. Розподіл часу за модулями, змістовими модулями навчальної роботи студента.

Навчальний процес здійснюється в таких формах: лекційні, практичні заняття та самостійна робота студента. Структуру залікового кредиту дисципліни наведено у табл.2.2.

Таблиця 2.2. Структура залікового кредиту навчальної дисципліни.

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Лабораторні роботи	Індивідуальна робота	СРС
Модуль 1. Безпека життєдіяльності				
ЗМ 1.1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності				
Тема 1. Вступ. Етапи формування БЖД як науки.	1		-	3
Тема 2. Безпека життєдіяльності як категорія.	1		-	3
Тема 3. Системний аналіз у безпеці життєдіяльності.	1		-	3
Тема 4. Ризик як оцінка небезпеки.	2		-	3
Тема 5. Правові основи безпеки життєдіяльності	1			4
Тема 6. Управління та нагляд за безпекою життєдіяльності.	2			4
ЗМ 1.2. Людина як елемент системи «Людина-життєве середовище»				
Тема 7. Людина як біологічний та соціальний суб'єкт	1		-	3
Тема 8. Основи фізіологічної безпеки людини	1		-	3
Тема 9. Психологічні особливості людини та її безпека	1		-	3
Тема 10. Середовище життєдіяльності людини	2		-	3
Тема 11. Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі.	1		-	3
Тема 12. Техногенна безпека	1			1
Тема 13. Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їх негативних наслідків.	1		-	3
Усього годин по Модулю 1 «Безпека життєдіяльності»	16		-	22

Таблиця 2.3. – Практичні роботи.

Зміст	Кількість годин
Ризик як оцінка небезпеки	2
Дія шуму і вібрації на організм людини	2
Іонізуючі випромінювання, радіаційна безпека	2
Електромагнітні поля (ЕМП) і випромінювання	2
Небезпека електричного струму	2
Хімічні і біологічні фактори небезпеки	2
Психофізіологічні небезпеки	2
Надання першої долікарської допомоги потерпілому	2
Всього:	16

Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та формами навчальної роботи студента наведено в табл.2.4.

Таблиця 2.4 – Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем., пр.	Пр.зан	СРС
Модуль 1	1,5/54	16	-	16	22
ЗМ 1.1	0,75/27	8	-	8	11
ЗМ 1.2	0,75/27	8	-	8	11

2.4. Самостійна робота студентів.

Для якнайповнішого засвоєння матеріалу курсу «Безпека життєдіяльності» окрім аудиторних (лекційних) занять значну увагу приділено самостійній роботі студентів. Зокрема, до форм самостійної роботи віднесено:

1. Вивчення основної, додаткової літератури та Інтернет видань.
2. Підготовка до контрольних опитувань.
3. Підготовка до поточного та підсумкового контролю.

У зв'язку з цим передбачено самостійне вивчення матеріалу студентами, згідно з тематикою, наведеною в табл. №. 2.5.

Таблиця 2.5. – Теми для самостійного вивчення матеріалу дисципліни «Безпека життєдіяльності» студентами

№ п/п	Найменування теми для самостійного опрацювання студентами	Тривалість самостійної роботи студента, год
1	Вступ. Етапи формування БЖД як науки.	2
2	Безпека життєдіяльності як категорія.	2
3	Системний аналіз у безпеці життєдіяльності.	2
4	Ризик як оцінка небезпеки.	2
5	Людина як біологічний та соціальний суб'єкт.	2
6	Середовище життєдіяльності.	2
7	Фізіологічні особливості організму людини.	2
8	Психологічні особливості людини.	2
9	Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини.	2
10	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я.	2
11	Природні небезпеки.	2
12	Небезпеки техногенного характеру.	2
13	Соціально-політичні небезпеки.	2
14	Комбіновані небезпеки.	2
15	Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі.	2
16	Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їх негативних наслідків.	2
	Усього самостійної роботи студента:	16

2.5. Індивідуальне семестрове завдання.

Студент самостійно виконує на протязі семестру індивідуальне семестрове завдання у вигляді реферату. Робота виконується самостійно і захищається на практичних заняттях. У разі необхідності матеріал супроводжується малюнками, схемами. У кінці необхідно навести перелік використаної літератури. Обсяг реферату 8-10 сторінок.

Номер варіанту студент обирає за останньою цифрою залікової книжки. Усього на індивідуальне семестрове завдання передбачено 6 годин.

Табл. 2.6. - Теми рефератів для самостійної роботи студентів.

№ варіанту	Теми рефератів
1.	Ідеї В.І. Вернадського про початок життя на Землі, про біосферу та ноосферу.
2.	Вплив Всесвіту на середовище життєдіяльності людини.
3.	І.П. Павлов – вчення про аналізатори.
4.	Типи віку людини та періоди розвитку дорослої людини – особливості поведінки в конкретних періодах.
5.	Три взаємопов'язані рівні здоров'я в системі «людина – здоров'я – середовище » та чинники, які їх визначають.
6.	Традиційна та атомна енергетика – проблеми безпеки життєдіяльності та методи їх вирішення.
7.	Війни на сучасному етапі розвитку цивілізації – причини та наслідки для життєдіяльності людей. Що необхідно для уникнення війни?
8.	Джерела виникнення поганих слів. Останні дослідження впливу поганих слів на життєдіяльність людини та наступні покоління.
9.	Руйнування озонового екрану та зміни в біосфері. Техногенні причини через недосконалість технологічних процесів.
0.	Формування парникового ефекту негативні наслідки сьогодні та в майбутньому. Екологічність технічних засобів і технологічних процесів.

2.6. Засоби контролю та структура залікового кредиту.

Поточний контроль засвоєння матеріалу курсу проводиться у формі тестів за бальною шкалою для кожного змістовного модуля та захисту практичних робіт.

Підсумковий контроль визначає систему і структуру знань студента у лицілому. Він проводиться у формі заліку на підставі результатів поточного контролю, проведення практичних робіт, а також успішного засвоєння проблемних питань, винесених на самостійну підготовку.

Студенти, які успішно виконали у встановлений термін усі навчальні завдання, допускаються до заліку.

Види та засоби контролю та відповідну максимальну кількість балів наведено в табл 2.7.

Табл. 2.7. – Види та засоби контролю та відповідна максимальна кількість балів

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Максимальна кількість балів %
Модуль 1. Поточний контроль зі змістових модулів	
ЗМ 1.1 Тестування.	40
ЗМ 1.2 Тестування.	40
Індивідуальне семестрове завдання	20
Всього за дисципліною	100 %

2.7. Інформаційно-методичне забезпечення

Інформаційно-методичне забезпечення вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» та самостійної роботи студентів наведено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8. – Інформаційно-методичне забезпечення дисципліни

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
1	2
1) Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
1. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник – К.: Каравела, 2005. -327с.	ЗМ №1-№2
2.Овчаров О.В. Конспект лекцій з дисципліни „Безпека життєдіяльності” –Харків: СОП ІОЦ ХНАМГ, -2006. -132с.	ЗМ №1-№2
3. Серіков Я.О. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. –Харків. – ХНАМГ, 2005. -304с.	ЗМ №1-№2
4.Лушкін В.А., Торкатюк В.І., Коржик Б.М., Ачкасов А.Є., Ніколаєнко Л.Ф. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник – Житомир, 2001. -671с.	ЗМ №1-№2
5.Джигирей В.С., Жидецький В.І. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник – Львів: Афіша, 2000. -255с.	ЗМ №1-№2
6.Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Під редакцією Березуцького В.В. - Х.: Факт, 2005. – 384с.	ЗМ №1-№2
2) Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)	
1. Ярошевська В.М. Безпека життєдіяльності: Підручник. –К.: ВД „Професіонал”, 2004. -560с.	ЗМ №1
2. Максимова Н.Ю. Безпека життєдіяльності: соціально-психологічні аспекти алкоголізму та наркоманії: Навч. Посібник. –К.: Либідь, 2006. -328с.	ЗМ №2
3.Яким Р.С. Безпека життєдіяльності людини: Навч. Посібник. – Львів: Бескид Біт, 2005. -304с.	ЗМ №1-№2
4.Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Під редакцією Березуцького В.В. - Х.: Факт, 2005. – 384с.	ЗМ №1-№2
5.Пістун І.П., Кіт Ю.В. Безпека життєдіяльності (Психофізіологічні аспекти). Практичні заняття: Навч. Посібник. –Львів: Афіша, 2000. -239с.	ЗМ №2

1	2
3) Методичне забезпечення (реєстр методичних вказівок, інструкцій до лабораторних робіт, планів семінарських занять, комп'ютерних програм, відео-аудіо-матеріалів, плакатів тощо)	
1. Методичні вказівки до виконання практичних завдань з курсу „Безпека життєдіяльності” (для студентів 2 курсу денної форми навчання напряму підготовки 6.020107 «Туризм»)/Укл. О.Ю.Нікітченко, С.В.Нестеренко – Харків: ХНАМГ, 2010. – 38.	ЗМ №1-№2

2.8. Критерії оцінювання знань і вмінь студентів

При оцінюванні знань за основу слід брати повноту і правильність виконання студентами завдань. Необхідно враховувати здатність студента: диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання; інтерпретувати схеми, графіки, діаграми; встановлювати різницю між причинами і наслідками; застосовувати правила, методи, принципи, закони у конкретних ситуаціях; викладати матеріал на папері логічно, послідовно з дотриманням вимог нормативних документів.

Оцінка за виконання завдань з нормативної дисципліни „Безпека життєдіяльності” виставляється згідно з існуючим положенням за чотирьохбальною системою - „відмінно”, „добре”, „задовільно”, „незадовільно”.

„Відмінно” – глибокі та системні знання учбового матеріалу, тобто студент опанував основну та додаткову літературу, добре уявляє зв'язок головних питань дисципліни і їх значення для майбутнього професійного напряму.

„Добре” – тверді знання навчального матеріалу та вміння застосовувати отримані теоретичні та практичні навички в конкретних ситуаціях. Студент засвоїв основну літературу, здатний до самостійного використання та оновлення знань у процесі навчання та подальшої професійної діяльності.

„Задовільно” – студент знає основний програмний матеріал у обсязі, необхідному для подальшого навчання та наступної праці за фахом, вміє викладати матеріал логічно та послідовно, але є деякі помилки, загальне ж враження позитивне. Знає основну літературу.

За наявності зазначених знань студент отримує залік з вивченого курсу нормативної дисципліни „Безпека життєдіяльності”.

У випадку отримання оцінки „незадовільно” (тобто коли є суттєві прогалини в знаннях основного навчального матеріалу. Студент не може самостійно продовжувати навчання або приступити до професійної діяльності. Потрібні додаткові знання з даної дисципліни) студент не отримує залік і повинен забезпечити належне вивчення матеріалу дисципліни.

Відповідно до „Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу” МОНУ та наказу ректора ХНАМГ від 14.12.2006р. №173-

01 „Про введення в дію типової форми накопичувальних заліково-екзаменаційних відомостей (за кредитно-модульною системою організації навчального процесу в Академії)”, критерії оцінювання навчальних досягнень студентів передбачені в табл. 2.9.

Таблиця 2.9. – Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

% набраних балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
більше 90-100 включно	Відмінно	A
більше 80-90 включно	Добре	B
більше 70-80 включно		C
більше 60-70 включно	Задовільно	D
більше 50-60 включно		E
більше 25-50 включно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
від 0-25 включно	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Безпека життєдіяльності. Є.П. Желібо, -К.: Каравела, 2005. -344с.
2. Конспект лекцій з курсу «Безпека життєдіяльності». О.В. Овчаров, -Х.: ХНАМГ, 2006. -132с.

Додаткова

4. Безпека життєдіяльності: соціально-психологічні аспекти алкоголізму та наркоманії. Н.Ю. Максимова, -К.:Либідь, 2006. -328с.
5. Безпека життєдіяльності. Р.С. Яким, -Львів: Бескид Біт, 2005. -304с.
6. Безпека життєдіяльності. Ю.С. Скобло, -К.: Кондор, 2003. -424с.
7. Безпека життєдіяльності. В.А. Лушкін, -К., 2001. -350с.
8. Безпека життєдіяльності. Є.П. Желібо, -К.: Каравела, 2001. -340с.
9. Безпека життєдіяльності. В.С. Джигирей, -Львів: Афіша, 2000. -248с.
10. Безпека життєдіяльності. Є.П. Желібо, -К.: Каравела, 2000. -322с.
11. Безопасность жизнедеятельности. Безопасность технологических процессов и производства. П.П. Кукин. –М.: Высшая школа, 1999. -318с.
12. Безпека життєдіяльності. Я.І. Бедрій. –Львів.: Афіша, 1999. 275с.
13. Безпека життєдіяльності. І.П. Пістун, -Суми.: Університетська книга, 1999. -301с.
14. Безопасность жизнедеятельности. Э.А. Арустамов, -М.: ИВЦ «Маркетинг», 1998. -448с.
15. Безпека життєдіяльності. І.П. Пістун, -Львів.: Світ, 1995. -288с.
16. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності. –Харків: ХДАМГ, 1995. -97с.

17. Безопасность жизнедеятельности. Конспект лекций. С.В. Белов, С.В. Белов, -М.: Высшая школа, 1992. -110с.
18. Безпека життєдіяльності.(Психофізіологічні аспекти). Практичні заняття. І.П. Пістун. –Львів: Афіша, 2000. -239с.
19. Безопасность жизнедеятельности. С.В. Белов, -М.: Высшая школа, 2000. - 320с.
20. Безпека життєдіяльності. В.С. Джигирей, -Львів: Афіша, 2001. -356с.

Ресурси мережі Інтернет

21. <http://www.mns.gov.ua>. Журнал „Надзвичайна ситуація”, засновник: Агентство „Чорнобильінтерінформ”, м.Київ.
22. Поштовий індекс: 01237, 01893, e-mail: [osnova @ iptelekom. net. ua](mailto:osnova@iptelekom.net.ua). Журнал „Безпека життєдіяльності”, засновники: Міжнародна академія безпеки життєдіяльності; видавництво „Основа”.
23. <http://www.school-obz.org>. Журнал «Основы безопасности жизнедеятельности», печатный орган Министерства Российской Федерации по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЖИГЛО Юрій Іванович
НІКІТЧЕНКО Ольга Юріївна

Програма навчальної дисципліни і робоча програма навчальної дисципліни
«**Безпека життєдіяльності**» (для студ. 2-го курсу, галузь знань 1702 “Цивільна
безпека”, напрям підготовки 6.170202 “Охорона праці”)

В авторській редакції
Комп’ютерна верстка: *І.О. Храпко*

План 2011, поз. 193 Р

Підп. до друку 28.03.2011 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 0,9

Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб’єкта видавничої справи: ДК №4064 від 12.05.2011 р.